

היבטים לשוניים ואתחנן עז

דקדוקי קריאה בפרשה ובהפטרה ובראשון של עקב

ג כג וְאַתְּחַנֵּן: הנר"ן בפתח.

ג כד אֲדַנִּי יי: אע"פ שבספר תורה כתוב שם הויה כאן הוא נקרא: אֱלֹהִים. יש לשים לב לניקוד שם הויה, הניקוד שהובא כאן מתאים לשם אלה'

ג כה אָעֲבָרָה: העי"ן בשווא נח. הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְבָּנָן: יש להאיץ מעט את קריאת התיבה הַזֶּה להסמיכה לתיבה הקודמת שכן הטפחא הוא המפסיק העיקרי הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה - וְהַלְבָּנָן

ג כו אֶל-תּוֹסֹף: הטעם בתי"ו מלעיל, הסמ"ך בסגול

ד ב עַל-הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי: תיבת עַל-הַדָּבָר מוטעמת בפשטא ולא בקדמא

ד ט הַשֹּׁמֵר: במלעיל

ד י כָּל-הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים: יש לשים לב לצירוף הטעמים הלא כל כך מצוי, פשטא-קדמא-מהפך-פשטא

ד יא וְהָהָר: בגרשיים ולא ברביע

ד יב זולָתִי: מלרע, הטעם לא נסוג

ד יד וְאַתִּי: בגרשיים ולא ברביע

ד טז וַיֹּצֵאֵךְ בְּפָנָיו: הב"ת שבראש תיבת בְּפָנָיו בדגש קל למרות שהתיבה שלפניה בטעם משרת ומסתיימת בהברה פתוחה (ראה הערה 3)

ד יח בְּאֲדָמָה: הב"ת בקמץ

ד כא עֲבָרִי: העי"ן בקמץ קטן

ד כג פֶּן-תִּשְׁכַּחוּ אֶת-בְּרִית ה': פשטא-מהפך-פשטא ולא קדמא-מהפך-פשטא. תְּמוּנַת כָּל: טעם נסוג אחור למ"ם, כן הדבר גם בהמשך

ד כד קָנָא: דגש חזק בנ"ן, לשון קינאה

ד כה וַעֲשִׂיתֶם פֶּסֶל: טעם נסוג אחור לשי"ן. בְּעֵינֵי ה'-אֱלֹהֶיךָ: המרכא במילה בְּעֵינֵי ושם ה' מוקפת למילה שלאחריה ולא במרכא

ד כו הַעֲדִידְתִּי: במלעיל, טעם תלישא אינו מורה על מקום ההטעמה

ד ל וְשִׁבְתָּ ..... וְשִׁמְעָתָ: שתייהן במלרע

ד לא וְשָׁבַע: יש להקפיד על קריאת העי"ן שלא תישמע כה"א

ד לב הִנֵּה הִיא: ה"א שנייה בשווא נח

ד לג הַשֹּׁמֵעַ: במלעיל ונחץ קל במ"ם מפני הגעיה

ד לה הָרֵאָתָ: הה"א בקמץ קטן

ד לו לִיִּסְרֶךְ: כ"ף סופית דגושה

ד לח לְהוֹרִישׁ גּוֹיִם גְּדֹלִים וַעֲצָמִים: יש לשים לב לצירוף הטעמים הנדיר. לָתֶת-לָּךְ: געיה בלמ"ד הראשונה

ד לט : וַיִּדְעָתָ ... וְהִשְׁבַּתָּ: שתייהן מלרע

ד מ וְשִׁמְרָתָ: מלרע

ד מא מְזַרְחָה: במלרע, הזי"ן בשווא נח והרי"ש אחריה בשווא נע, לא בקמץ

ד מג לְרֹאשׁוֹבְגִי האל"ף אינה נשמעת, השורק שייך לרי"ש: לְרֹבְבִי; לְמַנְשִׁי: געיה בלמ"ד והמ"ם בשווא נע

ד מח **שִׁיאָן**: שִׁי"ן שמאלית

ה ג **אֲנַחְנוּ אֱלֹה פֶּה הַיּוֹם כָּלְנוּ חַיִּים**: יש להאיץ מעט את קריאת תיבת הַיּוֹם המוטעמת בטפחא, להסמיכה לתיבה שלפניה שלא יישמע כאילו המפסיק העיקרי הינו התביר: **אֲנַחְנוּ אֱלֹה פֶּה הַיּוֹם - כָּלְנוּ חַיִּים. אֱלֹה פֶּה**: ללא דגש בפ"א

בטעם תחתון: **מִבֵּית עֲבָדִים** במונח-אתנחתא ולא במרכא-סו"פ, דהיינו, פסוק ראשון מתחיל **אֲנֹכִי ה'** ומסתיים **עַל-פָּנָי**. יוצא לפי זה שפסוק זה כולל את כל הדיבר הראשון ותחילת הדיבר השני.

לקוראים בטעם עליון: **מִבֵּית עֲבָדִים** במרכא-סו"פ. אין להשגיח כלל על הרביע שיש בקורן במילה **עבדים**. תיבת **אֲנֹכִי** מוטעמת בטפחא כך שכל הדיבר הראשון בפסוק אחד. הפסוק השני מתחיל **לֹא יִהְיֶה-לָּךְ** וטעם אתנח בתיבת **לְשֹׁנָאִי**. יוצא שכל דיבר ודיבר נתון בפסוק נפרד.

ההערות הבאות מתייחסות בעיקר לקריאה בטעם עליון:

ה ו **אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ... עֲבָדִים**: הדיבר הראשון כולו בפסוק אחד, תיבת **עֲבָדִים** בטעם סו"פ (סילוק)

ה ח **כָּל-תְּמוּנָה**: יש להיזהר לא להוסיף וא"ו החיבור כמו במקבילה בפרשת יתרו

ה ט **תַּעֲבֹדֶם**: התי"ו בקמץ גדול והעי"ן בקמץ קטן. **קִנְיָא**: קו"ף פתוחה, יש להקפיד על הדגשת הנו"ן כן הדבר בהמשך בפרק ו טו

ה י **וְעָשָׂה חֶסֶד**: טעם נסוג אחור לעי"ן. **לֹא-לָפִים**: הלמ"ד הראשונה בפתח

ה יג לפי טעם תחתון: **וְעָשִׂיתָ כָּל-מְלָאכָתְךָ** ולפי טעם עליון: **וְעָשִׂיתָ כָּל-מְלָאכָתְךָ**. בטעם התחתון **וְעָשִׂיתָ** בטיפחא ואז הכ"ף בתיבה **כָּל** דגושה; בעליון **וְעָשִׂיתָ** במונח ועל כן הכ"ף בתיבה **כָּל**, רפויה

ה יד **אֶתָּה וּבְנֶךָ-וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמָּתְךָ וְשׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ וְכָל-בְּהֶמְתְּךָ**: יש לשים לב להבדלים בין מקרא זה לבין המקבילה בפרשת יתרו (גם במילים גם בטעמים)

ה טז **יִיטֵב לָךְ**: טעם נסוג אחור ליו"ד

ה יז **וְלֹא תִנָּאֵף וְלֹא תִגְנוֹב**: וא"ו החיבור בראש כל דיבר בשונה מפרשת יתרו תחתון: **לֹא תִרְצַח וְלֹא תִנָּאֵף**: בשתי מערכות הטעמים, הצד"י והאל"ף קמוצות. התי"ן בתחתון רפויות, ובטעם עליון בדגש

ה יח **וְעַבְדְּךָ וְאִמָּתְךָ שׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ**: וא"ו החיבור מנוקדת שוא, פתח, פתח (ניקוד בפתח לפני גרונית חטופה למנוע שני חטפים בראש מילה)

ה כ **כְּשִׁמְעֶכֶם**: השי"ן בקמץ קטן

ה כד **וְשָׁמַע**: געיה בשורק והשי"ן בשווא נע¹

ו ב **מִצִּיָּד**: כ"ף סופית רפויה

ו ד **שָׁמַע**: יש להקפיד בקריאת העי"ן. **יִשְׂרָאֵל**: להיזהר לא לומר אִישְׂרָאֵל. ובאותיות אנגליות: Yisrael ולא Israel

אָחָד: לפי הדין צריכים להאריך בדל"ת²

ו ז **בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ**: הבי"ת שבראש תיבת **בְּבֵיתְךָ** בדגש קל למרות שהתיבה שלפניה בטעם משרת ומסתיימת בהברה פתוחה³. **וּבְשִׁכְבְּךָ**: הבי"ת אחרי הו"ו בשוא נח אע"פ שבאות לפניה יש געיה

¹ לא בחטף כפי שמופיע בחלק מהדפוסים שאז מטרת החטף היא, כיוון שהוא באות שאינה גרונית, להורות על קריאה בשווא נע

² **אָחָד**: במבטא רגיל שאינו מבחין בין דל"ת דגושה לרפויה, או יותר נכון בדל"ת דגושה, אי-אפשר להאריך בדל"ת, יש שכדי "לפתור" בעיה זו מוסיפים כעין צליל של נו"ן מתמשך ואין זה פתרון

³ במחברת התיגאן כלל זה מכונה "כלל הצבותות", כאשר בראש המילה ב"ת או כ"ף כשהן אותיות שימוש, ואחרי הבי"ת ב"ת נוספת או פ"א; ואחרי הכ"ף כ"ף נוספת – אותיות אלה דגושות.

ו י לֹא־בִתִּיךָ לֹא־בְרָהֶם: שתי תיבות רצופות בטעם תביר. לִתֶּת לָךְ: טעם נסוג אחור ללמ"ד
ו יא וּבְתִים: אזל-גרש באותה תיבה ובהברות סמוכות, הת"ו דגושה. לֹא-מִלֵּאתָ: במלעיל
ו יג תִּירָא וְאַתּוֹ תַעֲבֹד: יש להזהר מפסוק דומה: דברים י כ תִּירָא אֶתּוֹ תַעֲבֹד
ו טז בַּמָּסָה: כאן הבי"ת בפתח בשונה ממשנהו בפרשת וזאת הברכה
ו יח יֵיטֵב לָךְ: טעם נסוג אחור ליר"ד. וּבָאתָ: במלעיל
ו כ כִּי-יִשְׁאַלְךָ: האל"ף בקמץ רחב והלמ"ד בשוא נע
ו כג לִתֶּת לָנוּ: טעם נסוג אחור ללמ"ד
ו כה תִהְיֶה-לָנוּ: געיה בתי"ו ודגש חזק בלמ"ד מדין דחיק
ז א גוֹיִם-רַבִּים: געיה בגימ"ל
ז ב תַּחֲנֻם: החי"ת בקמץ קטן
ז ה כִּי-אִם-כָּה: כי במקף ולא במונח
ז ז הַמַּעֲט: המ"ם בשווא נח
ז ח מִיד פִּרְעֹה מֶלֶךְ-מִצְרַיִם: טעם טפחא בתיבת מִיד
ז י לְהֶאֱבִידוֹ: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת האל"ף
הפטרות ואתחנן, ישעיהו מ א-כו:
ב עַל-לֵב: יש להקפיד על הפרדת התיבות
ד כָּל-גֵּיא: היר"ד והאל"ף נחות (אינן נקראות, כאילו כתוב ge בלטינית)
ז זַבֵּל-צִיץ: הטעמה משנית בנו"ן⁴ נִשְׁבָּה בּוֹ: טעם נסוג אחור לנו"ן ודגש חזק בבי"ת מדין אתי מרחיק.
אֲכֹן חֲצִיר הָעֵם: סדר הטעמים כאן הוא מרכא טיפחא סילוק⁵
ח זַבֵּל צִיץ: טעם נסוג אחור לנו"ן והטעמה משנית בבי"ת
י מִשְׁלָה לוֹ: טעם נסוג אחור למ"ם והשי"ן בשווא נע
יב וְכָל: הכ"ף בקמץ רחב! (לשון מדידה)
יג מִי-תִכֵּן אֶת-רוּחַ ה': טעם טפחא בתיבת אֶת-רוּחַ, יש להזהר מדפוסים משובשים אשר הטעימו
טפחא בתיבת מִי-תִכֵּן ויש בכך כדי לשבש את משמעות המקרא, וחמור מכך הזיוף הנוצרי ש"תכן"
הטעימו בפשטא, ו"רוח ה'" במונח זקף קטון⁶ וְאִישׁ עֲצָתוֹ יוֹדִיעָנּוּ: טעם טפחא בתיבת וְאִישׁ ולא
במרכא כבחלק מהדפוסים
יד אֶת-מִי נֹעֵץ: העי"ן בקמץ⁷
יח תִּדְמִיוֹן: המ"ם בדגש חזק ובשווא נע, לא בחירק, בדומה לו בהמשך פס' כה. תַעֲרֹכוּ לוֹ: הטעם נסוג
לת"ו⁸
יט וְצִרְךָ בְּזָהָב יִרְקַעְנּוּ: טעם טפחא בתיבת וְצִרְךָ.
כ הַמִּסְכָּן: געיה בה"א והמ"ם אחריה בשווא נע

⁴ במילים מוקפות לא מקובל לדבר על המילה המוקפת (הראשונה) מלעיל או מלרע כי שתי המילים נחשבות לאחת. כאן הושם טעם בנו"ן להראות על העמדה משנית, וגעיה בבי"ת העמדה קלה יותר. בכתר ארם צובא יש כאן מקף המחבר למילה הבאה. ר"מ ברויאר ז"ל השווה לפסוק הבא והשמיט את המקף. גם במהדורת דותן ע"פ לנינגרד אין מקף. לפי הטעמה זו יש שוויון מוחלט בין שני הפסוקים.

⁵ כן הוא בכתר ארם צובא ובלינגרד. לכן אין לחוש כלל להטעמה ההפוכה בקורן

⁶ יש כאן ניסיון נוצרי מסיונרי לשרבב את רוח הטומאה לכתבי הקודש! עיין בגיליון ואתחנן סז

⁷ בניגוד לדברי ראב"ע, אבל כא"צ [גם לנינגרד] מכריע

⁸ במקומות בודדים נסוג הטעם שתי תנועות אחורה כמו נַעְרָמוּ מִים (שמות טו, ח) או יַעֲרְפוּ טַל (דברים לג, כח)

כג שְׁפִטִי אֶרֶץ: טעם נסוג אחור לשי"ן
כד בַּל-שָׁרֵשׁ: במלרע. וְגַם-נִשְׁאָף בָּהֶם: תיבת וְגַם במקף ולא בקדמא
כו נִעְדָּר: העי"ן בשווא נח
מנחת שבת שני וחמישי של פרשת עקב:
ז יב וְשִׁמְרָתֶם וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם: מוטעם מרכא-טיפחא ולא טיפחא-מרכא
ז יג וְאַהֲבֹדְךָ: העמדה קלה בוא"ו למנוע הבלעת האל"ף החטופה, הטעמה משנית בה"א, והבי"ת אחריה
בשווא נע: וְ-אֶה-בְּךָ. וּבִרְכָּךָ: כ"ף ראשונה בשווא נח למרות הקושי. לָתֵת לָךְ: טעם נסוג אחור ללמ"ד
ז טז נָתַן לָךְ: אין טעם נסוג אחור לנו"ן
ז כד וְהֶאֱבֹדְתָּ: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת האל"ף
ז כה וְלִקְחַתְּ לָךְ: תיבת וְלִקְחַתְּ במלרע ואין טעם נסוג אחור, כנ"ל בהמשך הפסוק תִּקְּשׁ בּוֹ
ח א אֲשֶׁר אֲנִי מִצֹּן הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת: יש להאיץ את קריאת תיבת הַיּוֹם המוטעמת
בטפחא, מפסיק עיקרי, להסמיכה לתיבה שלפניה שלא יישמע כאילו התביר מפסיק גדול ממנו: אֲשֶׁר
אֲנִי מִצֹּן הַיּוֹם - תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת
ח ב הוֹלִיכָךָ: כ"ף ראשונה בשווא נע ולא בחטף. אֱלֹהֶיךָ זֶה: שני תבירים מתרדפים. עֲנִתְךָ: דגש חזק
בנו"ן, מלשון עינוי, כן הדבר גם בהמשך הפרק פס' טז
ח ג וַיַּעֲנֶךָ: הי"ד בשוא נח לא בפתח והנו"ן דגושה ובשוא נע, מלשון עינוי
ח ה יִיסֶר: יר"ד ראשונה בשווא נע, יר"ד שנייה בפתח. מִיִּסְרֶךָ: כ"ף סופית דגושה
ח ז נַחֲלֵי מַיִם: טעם נסוג אחור לנו"ן. הנו"ן במונח והמילה איננה מוקפת
ח ט תֹּאכַל-בָּהּ: געיה בת"ו. לֹא-תִחַסֵּר כָּל בָּהּ: טעם טפחא בתיבת כָּל
ח י וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבִרְכָּתָּ: הראשונה במלרע והשנייה במלעיל עקב ההפסק, והשלישית שוב מלרע.
נָתַן-לָךְ: געיה בנו"ן

ד יט אֲשֶׁר חָלַק יי אֱלֹהֶיךָ אֹתָם לְכָל הָעַמִּים תַּחַת כָּל-הַשָּׁמַיִם: עיין רש"י.
מהספר תורת הטעמים⁹ עמ' שה
בפשטות: השי"ת פיזר את השמש והירח והכוכבים מתחת כל השמים בשביל כל העמים. ושיעור הכתוב אשר
חלק ה' אל' אותם לכל העמים, (היכן חלק אותם?) תחת כל השמים.
ובהערה: אמנם באמת גם לולא הטעמים א"א לפרש כן. כי בכל מקום הלשון 'תחת השמים' בא לתאר את הנמצאים בארץ ולא את
הנמצאים למעלה, והכוכבים והשמש והירח נמצאים בשמים ולא תחתיהם, כלשון הכתוב כָּל מְאוּרֵי אוֹר בְּשָׁמַיִם (יחזקאל לב, ח)
אבל הטעמים פיסקו: אֲשֶׁר חָלַק יי אֱלֹהֶיךָ אֹתָם / לְכָל הָעַמִּים תַּחַת כָּל-הַשָּׁמַיִם: והכוונה, שהשי"ת חלק את
השמש הירח והכוכבים, לכל העמים אשר תחת כל השמים.
ובהערה: כמו לעיל ב כה: הַיּוֹם הַזֶּה אֶחָל תֵּת פִּתְדֶּךָ וַיִּרְאֶתְךָ, עַל-פְּנֵי הָעַמִּים תַּחַת כָּל-הַשָּׁמַיִם.

הנוסח ומקורותיו. המקורות לקביעת נוסח המקרא עבור 'דעת מקרא' ובהמשך תנ"ך מוסד הרב קוק, חורב, ותנ"ך
ירושלים ע"י הרב מרדכי ברויאר ז"ל

ג כד וְאֵת: לש. וְאֵת: ש

ג כה והלבנן: ששוד, רמ"ה, מ"ק-לש. והלבנון: ל?

⁹ מחברו הרב אברהם וייסבלום נר"ו מחיפה.

ג כז וצפנה: לשש, מ"ש, מ"ג-ד ב.ג. וצפונה: ד

מנחת-ש': ימה וְצִפְנָה: ^{טו}במקרא גדולה כתו' וצפונה מל' וי"ן, ^{טז}ונמס' עליו ג' מלא' וז' חסרי'. והמדפוס נשתבש לפרש החסרי' והמלא', ובא לכלל טעות גם בפסוק. ובכל ספרי' מדוייקי' כתו' וצפנה חס', וכן מוכח ^{יז}במסורת ריש פ' ויצא, וז"כ ^{יח}הכחן כל לישי' צפנה וצפנה חס' כל אוריית', עכ"ל. ומסורת שלפנינו כך צריך להגיה, וְהָיָה זֶרְעֶךָ כַּעֲפֹר [הָאָרֶץ וּפְרָצְתָּ יָמָה וְקִדְמָה וְצִפְנָה וְנִגְבָּה] (בראשית כח, יד), עלה ראש הפסגה, שניחם חסרי', וְצִפְנָה פָּנָה אֶל הַגִּלְגָל (יחושע טו, ז), נִגְבָּה לְאַפְרִים וְצִפְנָה (יחושע יו, י), רְאִיתִי אֶת הָאֵיל [מִנְגַּח יָמָה וְצִפְנָה וְנִגְבָּה] (דניאל ח, ד), שלשתם מלאים. [וצפנה].

ג כט / ד מו בְּיָא: לשד. בְּיָא: ש משונה למדיי וחזור על עצמו.

ד ג הראות: ששד, רמ"ה, מ"ג-ד. הראת: ל. מ"ג-ש ג כא

ד ה לעשות כן: לשש, מ"ש. לעשות כן: ד מאורות נתן עדות כא"צ: לעשות כן כן מנחת-ש': לַעֲשׂוֹת כֵּן: גלגל בשי"ן, לא מאריך, ומלת כן בזקף קטון, לא בפשט. ^{יז}זפוק חזי מילי פום גבר חכים בעל א"ת. [לעשות כן].

אור-תורה לעשות כן כסין שוכר ישר לא מאריך ומלת כן כזקף קטון לא בפשט

אמר מנחם כך מנאמתי בכל סג ואשכנז ולכאורה יראה שאין לחוש וכי אדונה נוסחת בדפוס מכוונת יותר כי כן דרך המקרא לנא קודם פשט ואחריו זקף קטן לכן יתה נאמתי להשכינך כינה ואתה עמוד והמכוין מפלאות אל וראה נעניך טוב טעם ודעת כעל הטעמים כי לא חדם הוא אשר לא ידע להזהר. והנה אמת ככון הדבר כי כפי מנהג המקרא היה ראוי להיות מלת לעשו כמאריך ומלת כן בפשט אלא שראה כותב התורה ית' לשכות המנהג במקום הזה כי ראה שאם יכתוב לעשות כמאריך כן בפשט כמפסע נפיק מינה חורבא רבא וכי' יסא יסא ממשצית הדברים ופירוטן שהמקום והמשפטים אשר ניה ה את משה אמנם נוס בהם לעשו כן בקרב הארץ הא כינה לארץ לא לכן התחב' כותב התורה ית' ואם במלת כן זקף קטן שהוא טעם מפסיק כדי שיהיה משמעות הדברי' וכונתם המקום והמשפטים אשר ניה ה לעשות כן סתם משמע בכל מקום תחת כל השמים. ואסכ אמ' בקרב הארץ ונא' כי אם כוכה נעשה כן בקרב הארץ ואם לא כוכה נעשה כן כמנהג לארץ. ועל זה הדרך כמוכ בשמוך מקום ומשפטים לעשותכם אותם בארץ ונא' אותם כזקף קטן. ואל תשיבני והלא גם הפשט נקרא טעם מפסיק כי אינם נקרא טעם מפסיק לענין נא' כפת דשמוך לחיה' אבל איננו מפסיק ענין כמו הזקף והאתנה ודומיהם. ע"כ מהאור-תורה. ננסה להסביר את דבריו. הפסוק הנדון

רְאֵהוּ לְמִדְתִּי אֶתְכֶם חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים כַּאֲשֶׁר צִוִּי יְיָ אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

ידוע הכלל שכאשר מופיע אותו מפסיק בזה אחר זה כוח הפסקת השני קטן מכוח הפסקת הראשון. ידוע שפשטא הוא טעם משנה וזקף הוא טעם מלך. כלומר הזקף מפסיק יותר מהפשטא. אם נטעים לפי ונציה: לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: עיקר ההפסק בקטע זה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ. עלול להתפרש שהחוקים והמשפטים נועדו לקיום רק בארץ-ישראל. אבל לפי ההטעמה הנכונה: לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּקֶרֶב הָאָרֶץ. עיקר ההפסק לַעֲשׂוֹת כֵּן, ובהמשך בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: אבל גם בחו"ל.

ד ז בָּל־: ששד. בָּל־: ל; קראנו: לשש, מ"ש. קראנו: ד ניקוד לנינגרד בלתי אפשרי לפי הכללים הידועים לנו.

מנחת-ש': קְרָאנו: אין בו יו"ד, וז"כ ^{יח}הרמ"ה ז"ל, וכן חברו ^{יז}שבמסורת יעגנו ביום קראנו. [קראנו].

^{טו} במקרא גדולה: ד (וכן ונציה ש"ז).

^{טז} ונמס' עליו: מ"ג - ד על אתר.

^{יז} במסורת ריש פ' ויצא: מ"ג - ד בר' כח יד.

^{יח} הכחן: מנחת כחן, על אתר.

^י זפוק חזי: הפניה לדיון המפורט של א"ת על אתר.

^י הרמ"ה: קר"א.

ד יא וההר: לשש. וההר: ד עדיין לא תוקן בכמה חומשים.

ד יד ואתי: לשש. ואתי: ד גם זה לא תוקן; ההוא: לשש, מ"ש, מ"ג ד' לח נה. ההיא: ד מנחת-שי: בעת ההוא: ההוא כת' בוי"ו וקרי בחירק בכל ספרי כ"י מדוייקים, וגם בדפוס ישן. ועיין מ"ש בפ' דברים. [ההוא].

ד טז פן תשחתון: לשד. פן תשחתון: מ"ש מחלוקת על מקום המתיגה. מנחת-שי: פן תשחתון: בס"ס הקדמא בתי"ו לא בפ"א. [פן תשחתון].

ד יח קאדמה: ל, ש ? ש. פאדמה²: ד הערה 2 ורבו של ד לנקד פתח לפני חטף פתח, במקום שכתבי הוד מנקדים קמן.

ד יט העמים: לשש. העמים: ד

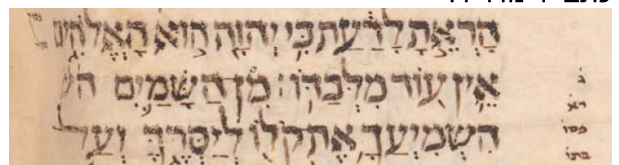
ד כא התאנף: ששד. התאנף: ל שוב מחליף לנינגרד פתח בסגול.

ד כב עברים: לשש. עברים: ד

ד לג השמע: לשד. השמע: ש

ד לה מלכדו: ששד. מלכדו: ל מגליון ואתחנן עו ד לה מלכדו: במפעל הכתר המקוון של בר-אילן וגם בשו"ת שלהם הלמ"ד רפויה. כך גם בכ"י לנינגרד. מלכדו אין סימן רפי על הלמ"ד. בחומשים וגם במהדורות ברויאר הלמ"ד דגושה. לעומת זאת במלה מלכד הלמ"ד דגושה בכל מקום, ראה למשל ויקרא כג לח מלכד שבתת יי ומלכד מתנותיכם ומלכד כל-גדריכם ומלכד כל-גדבתיכם השאלה היא האם יש הסבר לרפיון הלמ"ד. רפיון למ"ד שוואית אחרי מ"ם אינו מפתיע, למשל בראשית כה כג מלכס. מכל מקום אם מלכד דגוש למה מלכדו רפויה? תשובה מ'טעמי-תורה': המילים 'מלמעלה' ו'מקצה' רפות בכל המקרא. ברויאר מדגיש ע"פ שני כתבי יד ששון ודפוס מק"ג, לעומת לנינגרד שמרפה. ע"כ. ושוב כבמקומות נוספים שבהם חלוקים מפעל הכתר ור"מ ברויאר, מסתבר יותר כר"מ ברויאר. וכמדומה שכך במרבית המקומות.

פרופ' יוסף עופר: הרב ברויאר הסתמך על ש, ש1, ד בדקתי באקראי שלושה כתבי יד שתצלומם בידי וכולם דגש. אם נוסיף לכך את העובדה שכ"י ל אינו מסמן סימן רפה, נראה שאין פה אלא שכחה של המסרן. [כמובן, יש מקום לבדוק כתבי יד נוספים שמא ימצא חבר לכתב יד לנינגרד]. יוסף עופר כתב יד מדריד:

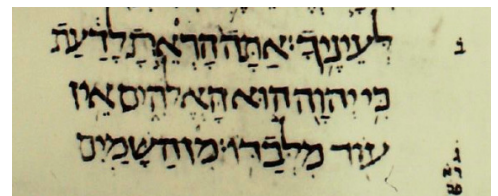
כתב יד 84ל:

¹ שבמסורת: מ"ג – ד על אתר.

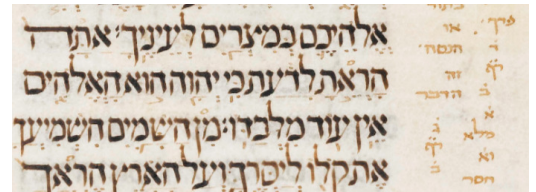
² יעננו: תד' כ י.

³ מ"ש: מ"ש דב' א יח ('בעת ההוא').

כתב יד מרצבכר:

התודה לפרופ' יוסי עופר על התשובה. ע"כ מגליון ואתחנן עז בתוספות.

ד מב מתמל: ששד, רמ"ה, מ"ג-ל שמ' כא כט. מתמול: ל
שלשם: ששד, רמ"ה, מ"ג-ל שיטו. שלשום: ל

ד מג לראוכני: ששד. לראוכני: ל

ד מה העזת: לשש, מ"ש. העזת: ד
מנחת-שי: העזת: חז"א במאריך במקצת ספרי. [העזת].

ה ה ביו"ב: ל. ביו"ב: ש געיא עם הקפה.

הטעמת עשרת הדברות והשינויים יובאו כאן כאחד. בפסוקים כאן מספרי הפסוקים ע"פ ברויאר (פסוק פחות מהמקובל בדפוסים מאמצע פס' ו).

ו אנכי ה' אלהיך: ששד. אנכי ה' אלהיך: ל
ו הוצאתיך מארץ מצרים: לשש, מ"ש. הוצאתיך⁹
מארץ מצרים: ד

ו עבדים: לשש, מ"ש. עבדים: ד

ו לא: שד. לא: ל

ו יהיה-לך: לש, מ"ש. יהיה: ד

ו לא: לד. לא: ש

ו תעשה: לשש, מ"ש. תעשה: ד

ו לך פסל: לשש, מ"ש, פס-ד. לך פסל: ד

ו בשמים: לשש, פס. בשמים: ד

ו ואשר (2): לשש. ואשר: ד

ח לשנאי: לשש. לשנאי: ד

ט ועשה: לשש. ועשה: ד

ט לאהבי: לשש, מ"ש. לאהבי: ד

ט מצותי ק': לשש, מ"ש, מ"ג-ד ש"א א.א. מצותיו

ק: ד

(יא) שְׁמוֹר: לִשְׁשׁ. שְׁמוֹר: ד
 (יב) שֶׁשֶׁת: שְׁשׁוּד. שֶׁשֶׁת: ל
 (יג) לֶהָ אֱלֹהֶיךָ: שְׁשׁוּד. לֶהָ: ל
 (יד) וּבִנְךָ־וּבִתְךָ: לִשְׁשׁ. וּבִנְךָ־: ד
 (טו) וְעַבְדְּךָ־וְאִמְתְּךָ: לִשְׁשׁ, מִשְׁ. וְעַבְדְּךָ־: יג
 (יז) כִּמְנוּךְ: לִשְׁשׁ. כִּמְנוּךְ: ד
 (טז) לֹא: לִשְׁשׁ. לֹא: ד
 (טז) תִּרְצָחָהּ: לֶהָ, שׁ? שׁ. תִּרְצָחָהּ: ד, מִשְׁ
 (טז) וְלֹא (1, 2): לִשְׁשׁ. וְלֹא: ד
 (טז) תִּנְאָף: שְׁשׁוּד. תִּנְאָף: ל

הערות הנוגעות לעשרת הדברות

6 הגעיה הראויה לבוא כתיבה זו נחפסה בד כמרכא, וכתוצאה מכך נטבטלה ההקפה.

7 בנוסח לִשְׁשׁ וד הוכחו כאן רק סימני הטעם התחתון.

8 כל יש כתיבה זו רק הסילוק של הטעם העליון.

מנחת-שי בעשרת הדברות שצוין כאן.

הוֹצֵאתִיךָ: בתביר בלבד. [הוֹצֵאתִיךָ]. **מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:** במירכא וטפחא לבד. [מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם].

עֲבָדִים: באתנח, לא ברביע. [עֲבָדִים]. **יְהִיָּה:** בלא גלגל. [יְהִיָּה-לְךָ].

תַּעֲשֶׂה: במאריך, ובלא גלגל. [תַּעֲשֶׂה-לְךָ]. **לְךָ:** בלא פסק. [תַּעֲשֶׂה-לְךָ]. **פָּסַל:** |: בפסק, וזחפ"א רפח. [פָּסַל |].

לְאֶהֱבִי: במדוייקי הביית בפתח. [לְאֶהֱבִי]. **וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתָי:** ^אהמדפיסי ^בחטאו בשגגה בעשותם מצותיו ק', ונעלם מהם ^גמה שנמס' בסוף הפרשה ג' מצותו חס' יו"ד, כלומ' דכתיבי מצותו, וקריין מצותיו, ואין זה מהם, רק קרי מִצְוֹתַי, ביו"ד בלבד. וכ"כ ^דהחזקוני מצותו כתי' מצותי ק', ע"כ. וזהו א' מן מלין דכתי' וי"ו בסוף תיבות' וקרי יו"ד, ^הונמס' הסימן בריש שמואל ובריש ירמיה. וכ"כ ^והרמ"ה ז"ל מִצְוֹתַי ^זדעקב אשר שמע אברהם, ^חחס' וי"ו כתי', וחס' וי"ו תניין כתי', וכל אוריית' דכות' חד וי"ו בלחוד קדים לתי"ו, וכתו' יו"ד בתר תי"ו, בר מן א' דכתי' וי"ו בתר תי"ו חלופי יו"ד, וסי' ולשמרי מצותו ^טדברות אחרונות, וחס' עלי' תו כתי', ^יתי קרי. גם בעל ^{יא}מנחת כהן נמשך אחרי המדפיסי' ונפל ^{יב}ברשת זו טמנו, ולא שם אל לבו ^{יג}מה שכתב לקמן בסוף האי סידרא, ולשמרי מצותו כתי' וקרי מצותיו ג' בתורה כי האי גזונא, וסי' ^{יד}האל הנאמן, ^{טו}התשמר מצותו אם לא (דעקב), ^{טז}ועשית את מצותו (דכי תבוא), עכ"ל, וזיינו כמסרה דילן. [מצותו כ', מִצְוֹתַי ק'].
<לֹא תִרְצָח: הצד"י נקודה בפתח וקמץ, ^{יז}כמ"ש בפ' יתרו > [תִּרְצָח].

כבר הוזכר כמה פעמים שגם כאן וגם בפרשת יתרו גם בטעם התחתון תִּרְצָח בקמץ.

^{יא} המדפיסי: ד, ונציה ש"ז, ונציה ש"ד.

^{יב} חטאו בשגגה בעשותם: על פי וי' ד כז.

^{יג} מה שנמס': מ"ג – ד דב' ז ט.

^{יד} החזקוני: על אתר.

^{טו} ונמס' הסימן: מ"ג – ד שמואל א א א; מ"ג – ד יר' א א.

^{טז} הרמ"ה: צו"ה.

^{יז} דעקב אשר שמע: בר' כז ה.

^{יח} חס': צ"ל: חד.

^{יט} דברות אחרונות: פסוקו.

^כ תי קרי: עכ"ל הרמ"ה.

^{כא} מנחת כהן: על אתר.

^{כב} ברשת זו טמנו: על פי תח' ט טז.

^{כג} מה שכתב לקמן: מנחת כהן, דב' ז ט.

^{כד} האל הנאמן: דב' ז ט.

^{כה} התשמר מצותו: דב' ח ב.

^{כו} ועשית את מצותו: דב' כז י.

^{כז} כמ"ש: מ"ש שמו' כ א ('עשרת הדברות'); שמו' כ יב ('תרצח').

ה כא (בחומשים כב) אִם: לשש, ב"א. אִם: ב"נ

ה כג וְשָׁמַע: שש. וְשָׁמַע: לד גם בכתר ארם צובה יש חטף-פתח בעדות מאורות נתן. המנחת שי מפנה לדבריו בפרשת בלק (במד' כג יח)

ו ג אֲכַתִּיךָ: שד. אֲכַתִּיךָ: ל. אֲכַתִּיךָ: ש הטעמת לנינגרד אינה מובנת.

ו ד שִׁמְעָה: לשד, מ"ש. שִׁמְעָה: ש?; אֲחֵדִי: לשד, מ"ש. אֲחֵדִי: ש הערה 9

תיבה זו מובאת בכל רשימות האותיות הגדולות: במ"ס ל במ"ג בר' א א; דה"א א א ובאו"א 82, 83. מנחת-שי: שִׁמְעָה: עיין רבתי. <עיין בעל הטורים, "וזוהר פ' תרומ' דף ק"ס ע"ב, ופ' פינחס דף רל"ז ע"ב, ודף רנ"ח ע"א, ופ' ואתחנן דף רס"ג> ושלמים וכן רבים נוחגי' לכתו' שמע, ראש שיטה, אחד, סוף שיטה, וכ"כ במס' סופרי' פ' ט', ובתיקון ס"ת ישן. [שמע].

אֲחֵדִי: דל"ית רבתי. <ועיין פ' היה קורא, "ובעל הטורים, "ובחקדמי' הזוהר דף י"ב ע"א, "ופ' תרומ' שם. >²² [אחד].

ו ז בכיתך: לשש, מ"ש. בכיתך: ד; ובלכתך: לשש, ב"א. ובלכתך: ב"נ

ובשכך: לשש, מ"ש. ובשכך: ד אין זו שגיאת ניקוד בונציה. מנחת-שי: בְּכִיתְךָ: חס' יו"ד שנייה, וכ"כ "הפוסקי". [בְּכִיתְךָ]. וּבְשָׁכְךָ: השי"ן בקמץ לבד, ²³ וזו"ו במאריך בספרי' כ"י מדוייקים. ועיין מ"ש בשופט' ה' בשם ר' אלייא המדקדק. [ובשכך].

ו ט מְזוּזָה: ששד, מ"ש, מ"ק-ששד, מ"ג-קמ"ש' ה לד. מְזוּזָה: ל

כאן מביא ר"מ ברויאר ממסורה גדולה קמבריג', כ"י תימני של כתובים. מנחת-שי: מְזוּזָה: חס' וי"ו קדמא' ומל' וי"ו תנעא, וכן הוא בהעתק הללי. ²⁴ וכבר הארכתי בזה בפ' בא על פסוק ונתנו על שתי המזוזות. [מְזוּזָה].

ו י כִּי: לשש, הס. כִּי: ד מרכא או געיא?

ו טו פֶּן: לשש, ב"א. פֶּן: ב"נ

ו כא ויציאנו: ששד, רמ"ה, מ"ג-לשד במ' כ טז. ויציאנו: ל?

ו כב גדלים: לשד, רמ"ה, מ"ג-לד שופ' ה טז. גדלים: ש?

¹ בעל הטורים: על אתר.

² וזוהר: שמות, קס ע"ב; במדבר, רלז ע"ב; רנח ע"א; דברים, רסג ע"א.

³ במס' סופרי': פ"ט הי"ד.

⁴ פ' היה קורא: ברכות יג ע"ב.

⁵ ובעל הטורים: על אתר.

⁶ ובחקדמי' הזוהר: הקדמת הזוהר, י"ב ע"א, ד"ה פקודא תליתא.

⁷ ופרשת תרומה: זוהר שמות, קס ע"ב.

⁸ אפשר שהתוספת אינה מיד נורצי.

⁹ הפוסקי': כגון רמב"ם הלכות תפילין פ"ב ה"ו.

¹⁰ ראה הערת נורצי לבר' כז יט ('אֲכַתִּי') ואת הערת שם, וכן תח' קיח יד ('עזי').

¹¹ מ"ש: מ"ש שופ' ה יב ('ושבה שביד').

¹² וכבר הארכתי: מ"ש שמי' יב ז ('ונתנו על שתי המזוזות').

ז א גוֹיִם: לֶשׁ, בִּ"א, מ"ש. גוֹיִם: ש, ב"נ; וְהִכְנַעְנִי: לֶשׁ, בִּ"א. וְהִכְנַעְנִי: ש, ב"נ
מנחת-שי: ונשל גוֹיִם-רַבִּים: מאריך בגימ'ל. [גוֹיִם-רַבִּים ו].

ז ה כִּי: לֶשׁשׁוּד, מ"ש. כִּי¹⁰: מ"ש. כִּי¹⁰: מ"ש? הערה 10

הנציה הראויה לבוא בתיבה זו נתפסה כמרכא, וכתוצאה מכך נחבטלה ההקפה; והואיל ואין מרכא יכול לשוב לפני מהפך, הוא תוקן אחר כך למונח.
מנחת-שי: כִּי דאם כה: במאריך, או בגלגל, לא במקף.²⁵ [כִּי].

מהספר כתר ארם צובה והנוסח המקובל של המקרא עמ' 54 על נטיית ונציה להחליף הקפה בטעם.
במקום אחד מזכיר מ"ש את שני השלבים זה בצד זה: כִּי-אִם-כָּה (לֶשׁשׁוּד דב' ז, ה);
מ"ש: כִּי דאם כה במאריך או בגלגל לא במקף; הוזה אומר: כִּי אִם-כָּה, או: כִּי אִם-כָּה.
כל ההוצאות הרגילות קיבלו את הנוסח האחרון.

מעניינת ההשוואה בין ד, או"ת ומ"ש בסוגייה זו. הנטייה לביטול המקף ניכרת בד
בבירור. בכמה מקומות או"ת – ולא מ"ש – מסתייג ממנה; במקומות אחרים מ"ש עוד מוסיף
עליה. השפעת מ"ש ניכרת יפה בהוצאות הרגילות.

13. הנטייה לביטול ההקפה מתחזקת לפעמים על ידי הנטייה להחלפת פסוקים קרובים
או דומים; כך בחלק מן הדוגמות הנזכרות לעיל:

עמ' 55 כִּי אִם-כָּה (מ"ש דב' ז, ה) – בהשפעת: כִּי עַם קדוש (שם ו).

ו יא לעשותם: לֶשׁשׁוּ. מ"ש. מ"ג-ד ה א. לעשתם: ד

מנחת-שי: לֶעֱשׂוֹתָם: מהרו שכחו "המדפיסי" מעשיהם,²⁶ י"ח שחרי מסרו בפרשה זו על פסוק ויקרא משה, לעשתם,
ב' חס' זב' מל', וזהו א' מן המלאי, וכן מס' י"ח הרמ"ה ז"ל. [לעשותם].

הפטרת ואתחנן – נחמו

ישעי' מ ד והיִכְסִים: לֶד. והיִכְסִים¹²: אק הערתו הקבועה של ברויאר על העדפתו לנקד שווא ולא חטף
בלא-גרוניות.

ז נָבֵל: לֶקֶד. נָבֵל: א בכתר ארם-צובה טעם וגעיא עם מקף. ר"מ ברויאר לא קיבל בזה את שיטת הכתר.

ט גָּבֵה: אק. גָּבֵה: לֶד הפלא ופלא! ונציה ולנינגרד אינם מסמנים מפיך. יתכן כי כאן הוא מובן מאליו.

יג ואִישׁ עֲצָתוֹ: אק. ואִישׁ עֲצָתוֹ: לֶד

יד נועץ: אלק. נועץ: ד הפסוק מתפרש בזמן עבר, ואע"פ כן יש כאן קמץ בפשטא, מה שאינו מצוי כל-כך.
ואמנם ראב"ע מפרש שכאן פתח.

ראב"ע: את מי נועץ, מבנין נפעל פועל עבר, על כן הוא פתוח עי"ן, עם מי התיעץ;
למעשה, אין לנו ספק שכתבי היד כא"צ לנינגרד וקהיר יותר מדויקים ממקורות ראב"ע.

טז וחִיתוֹ: אק. וחִיתוֹ: לֶד

²⁵ [אחד הדפוסים הטעים כִּי אִם-כָּה (על טיעום זה ראה ברויאר, כתר, עמ' 55–54). וא"ת כתב: 'כי דאם כה במאריך לא בשופר',
וכוונתו שתיבת כִּי מוקפת ובה געיה. נורצי השתבש כנראה בדברי א"ת, ולפי טיעומו בדיבור-המתחיל הוא מעדיף את הנוסח
במירכא, המנוגד לחוקי הטעמים].

²⁶ "המדפיסי": ד (וכן ונציה ש"ז).

²⁶ כאן דוגמה לדרכו של נורצי לשבץ בדבריו מילים הנגזרות מן הדיבור-המתחיל. בעסקו ב'לעשותם' השתמש ב'מעשיהם'.

²⁷ שחרי מסרו: מ"ג – ד דב' ה א.

²⁸ הרמ"ה: עש"ה.

יח **תַּעֲרֹכוּ: אֵלֶּךָ. תַּעֲרֹכוּ: ד', הַסּ** מרכא ולא הקפה.

כ **הַמִּסְכֵּן: לָדָּ. הַמִּסְכֵּן¹²: אֵלֶּךָ; אֵלֶּךָ: א, ק? ד'. -לָ: ל?**

בהערה 12 כמו בפס' ד העדפת השווא על החטף; לנינגרד מוסיף דגש בדומה ל'תַּתֵּן לו' (דברים יח ד ועוד) שלנינגרד גורס שם דגש.

כא **הַבִּינוּתָם: אֲדָ. הַבִּינוּתָם: לֵק**

תֵּן לְחֶכֶם וְיִחְכְּמוּ-עִוֵּד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&p=272195#p272195&t=10317>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשינה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בעושיאים לשוניים

franklashon@gmail.com בכתובת:

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותגים ☺